

Euroopa
Komisjon

Sotsiaalkindlustusõigused

Tšehhi Vabariik

Käesolevas ülevaates esitatud teave on koostatud ja seda on ajakohastatud tihedas koostöös vastastikuse sotsiaalkaitsealase infosüsteemi (MISSOC) kohalike esindajatega. Lisateave MISSOC-võrgustiku kohta on aadressil <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=et&catId=815>

Käesolev ülevaade on liikmesriigi sotsiaalkindlustuskorralduse üldine kirjeldus. Lisateave on muudes MISSOCi väljaannetes, mis kõik on olemas eespool esitatud veebiaadressil. Teavet annavad ka käesoleva ülevaate I lisa loetletud pädevad asutused ja ametid.

Euroopa Komisjon ega ükski komisjoni nimel tegutsev isik ei vastuta selle eest, kuidas käesolevas väljaandes sisalduvat teavet kasutatakse.

Sisukord

I peatükk. Sissejuhatus, korraldus ja rahastamine	4
Sissejuhatus	4
Sotsiaalkaitse korraldus	4
Rahastamine	6
II peatükk. Tervishoid	7
Teie õigused tervishoiuteenustele	7
Mida hüvitised hõlmavad?	7
Tervishoiuteenuste osutamine	7
III peatükk. Rahalised haigushüvitised	9
Teie õigused rahaliste haigushüvitistele	9
Mida hüvitised hõlmavad?	9
Rahaliste haigushüvitiste taotlemine	10
IV peatükk. Vanemahüvitised	11
Teie õigused vanemahüvitistele	11
Mida hüvitised hõlmavad?	11
Vanemahüvitiste taotlemine	12
V peatükk. Invaliidsushüvitised	13
Teie õigused invaliidsushüvitistele	13
Mida hüvitised hõlmavad?	13
Invaliidsushüvitiste taotlemine	14
VI peatükk. Vanaduspensionid ja -hüvitised	15
Teie õigused vanadushüvitistele	15
Mida hüvitised hõlmavad?	15
Vanadushüvitiste taotlemine	16
VII peatükk. Toitjakaotushüvitised	18
Teie õigused toitjakaotushüvitistele	18
Mida hüvitised hõlmavad?	18
Toitjakaotushüvitiste taotlemine	19
VIII peatükk. Tööõnnetuste ja kutsehaiguste hüvitised	20
Teie õigused tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitistele	20
Mida hüvitised hõlmavad?	20
Tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitiste taotlemine	22
IX peatükk. Pereküvitised	23
Teie õigused peretoetustele	23
Mida hüvitised hõlmavad?	23
Peretoetuste taotlemine	24
X peatükk. Töötus	25
Teie õigused töötushüvitistele	25
Mida hüvitised hõlmavad?	25
Töötushüvitiste taotlemine	26
XI peatükk. Toimetulekutoetused	27
Teie õigused toimetulekutoetustele	27
Mida hüvitised hõlmavad?	27
Toimetulekutoetuste taotlemine	27
XII peatükk. Pikaajaline hooldus	29
Teie õigused pikaajalisele hooldusele	29
Mida hüvitised hõlmavad?	29
Pikaajalise hoolduse taotlemine	29
Lisa. Asutuste kontaktandmed ja veebilehed	30

I peatükk. Sissejuhatus, korraldus ja rahastamine

Sissejuhatus

Tšehhi Vabariigi sotsiaalkindlustusskeem hõlmab pensioni-, ravi- ja tervisekindlustussüsteemi, riiklikku tööhõivepoliitika süsteemi ning mitteosamakseliste sotsiaalhüvitiste süsteemi. Tervisekindlustussüsteemi rahastatakse tervisekindlustusfondide kaudu. Süsteemi muid osi rahastatakse riigieelarvest. Kindlustusmaksid tasuvad tööandjad ja palgatöötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad. Tervisekindlustus, pensionikindlustus ja riiklikku tööhõivepoliitika süsteem on kohustuslikud igale majanduslikult aktiivsele inimesele; ravikindlustusskeem on palgatöötajatele kohustuslik ja füüsilisest isikust ettevõtjatele vabatahtlik. Peale käsitatakse kindlustatutena teatud tingimuste täitmise korral isikuid, kes ei pea tasuma kindlustusmaksid (üliõpilased, rasedus- ja sünnituspuhkusel olevad naised jt).

Ravikindlustus on kohustuslik kõigile Tšehhi Vabariigi alalistele elanikele või isikutele, kes töötavad riigi territooriumil asuva tööandja juures. Samuti on kindlustatud Euroopa Liidu kodanikud, kes on Tšehhi Vabariigis palgatöötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad. Teatud isikukategooriate korral, nagu ilma sissetulekuta lapsed (kuni 26 aasta vanuseni), pensionärid, peretoetuse saajad, rasedus- ja sünnituspuhkusel olevad naised ja töötajad, maksab kindlustusmaksid riik.

Töötuskindlustus on kohustuslik sotsiaalkindlustusskeem, mida rahastatakse töötava elanikkonna (sh füüsilisest isikust ettevõtjad) maksetest ning mis tagab sissetulekuga seotud hüvitised.

Riiklike sotsiaaltoetuste süsteem on mitteosamakseline süsteem, mida rahastatakse riigieelarvest ja mida haldavad selleks määratud riigiasutused. Riiklike sotsiaaltoetuste süsteemi abil aitab riik eelkõige ülalpeetavate lastega perekondi tunnustatud sotsiaalses olukorras, kus perekond ei suuda oma rahaliste vahendite ja võimete toime tulla.

Maksudest rahastatud sotsiaalabihüvitised hõlmavad koos sotsiaalteenustesüsteemiga teatud ühekordseid hüvitisi, mida antakse puudega inimestele, ja toimetulekutoetuste süsteemi. Toimetulekutoetuste süsteem on ette nähtud ebapiisava sissetulekuga inimestele. Selle põhieesmärk on tagada peamised elamis- ja eluasemevajadused. Tähtsaimaks tingimuseks on väike sissetulek ja puuduv võimalus suurendada seda omal jõul (töö, kinnisvara ja muude privilegeeritud nõuete kasutamine).

Sotsiaalkaitse korraldus

Tervishoid

Riigi tervishoiu haldamise keskasutus on tervishoiuministeerium (*Ministerstvo zdravotnictví*), kes muu hulgas valmistab ette ka valdkonna õigusraamistiku. Tervisekindlustus on kohustuslik kõikidele Tšehhi Vabariigi alalistele elanikele ja nende tööandjate palgatöötajatel, kelle registrijärgne asukoht on Tšehhi Vabariigi territooriumil või kes on hõlmatud Euroopa Liidu määruste või kahepoolsete lepingutega. Tervisekindlustust pakuvad sõltumatute juriidiliste isikutena kaheksa tervisekindlustusseltsi. Õigustatud isikul on õigus vabalt valida tervisekindlustusseltside ja ka tervishoiuteenuste osutajate seast, kellel on leping

tema kindlustusseltsiga. Seadus tagab lepingutingimused ning tervishoiuteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi.

Rahalised vanadus-, invaliidsus-, toitjakaotus- ja haigushüvitised

Kõikide sotsiaalkindlustuse valdkondadega (v.a tervisekindlustus) seotud õigusaktid töötab välja tööhõive- ja sotsiaalministeerium (*Ministerstvo práce a sociálních věcí*). Haldusküsimustega tegelevad enamasti Tšehhi sotsiaalkindlustusameti (*Česká správa sociálního zabezpečení, CSSZ*) harukontorid. Sotsiaalkindlustusamet allub ministeeriumile ning on selle järelevalve all. Tšehhi sotsiaalkindlustusameti (*Ústředí České správy sociálního zabezpečení, CSSZ*) keskasutus teeb järelevalvet sotsiaalkindlustusameti 76 piirkondliku peakontori (okresní správa sociálního zabezpečení, OSSZ) üle.

Tšehhi sotsiaalkindlustusameti peamine ülesanne on koguda kindlustusmaksleid pensionikindlustuse põhiskeemi, ravikindlustusskeemi ja riiklikku tööhõivepoliitika skeemi (töötuskindlustus ja tööhõivepoliitikaga seonduvad programmid). Samuti on selle ülesanne hüvitiste arvestamine ja maksimine pensioni- ja haiguskindlustusskeemidest ning kindlustatud isikute andmete haldamine (v.a riikliku tööhõivepoliitikaga seonduva skeemi korral).

Töötus

14 piirkondlikku tööhõivebürood (*Úřad práce*) ja nende esindused töötavad eri piirkondades ning alluvad Tšehhi Vabariigi Tööhõivebüroole, mida juhib tööhõive- ja sotsiaalministeeriumi tööturu osakond (*Sekce trhu práce*). Bürood tegelevad peamiselt töötushüvitiste maksmise, töötajate registrite pidamise ning tööhõivevõimaluste edendamise ja loomisega. Samuti töötavad nad välja ja korraldavad tööhõiveprogramme (tööle rakendamine, kutsenõustamine, tööturule tagasipöördumine jne).

Perekond

Riikliku sotsiaalabi skeeme, mis hõlmavad pereteotusi ja matusetootust, haldavad tööhõivebürood (*Úřad práce*) ja nende esindused. Need esindused ja bürood vastutavad kõigi riikliku sotsiaalabi hüvitiste haldamisega seotud tegevuse eest, eelkõige taotluste vastuvõtmise, taotlejate registreerimise, vajalike andmete kogumise, üleriigilise teabesüsteemi juhtimise, hüvitistega seotud otsuste tegemise ja ametlike otsuste väljastamise eest.

Sotsiaalabi

Ühekordseid või korduvaid hüvitisi annavad piirkondlikud tööhõivebürood ja nende esindused ning neid rahastatakse riigieelarvest (üldistest maksudest). Eriabi saamiseks, eluaseme remondi, mootorsõiduki ostmise, kohandamise ja kasutamise, individuaalse transpordi või juhtkoera toitmise jaoks on olemas kohustuslikud või vabatahtlikud hüvitised.

Toimetulekutoetuste süsteemi alusel antakse järgmisi ühekordseid või korduvaid hüvitisi: ülalpidamistoetus, eluaseme lisatoetus ja erakorralise viivitamatu abi toetus. Hüvitised on ette nähtud väikese sissetulekuga inimestele või hädaolukorras kasutamiseks. Toimetulekutoetust annavad piirkondlikud tööhõivebürood ja nende esindused riigieelarvest (üldistest maksudest).

Sotsiaalteenistused annavad abi ja toetust ebasoodsas olukorras olevatele isikutele ning hooldustoetust. Hooldustoetus on igakuine toetus, mida antakse isikutele, kes vajavad pikaajalise tervisehäire tõttu kolmanda isiku abi. Hooldustoetust annavad piirkondlikud tööhõivebürood ja nende esindused riigieelarvest (üldistest maksudest).

Pikaajaline hooldus

Pikaajalist hooldust ei taga eriline terviksüsteem, vaid see kuulub osaliselt tervishoiusüsteemi, mis on tervishoiuministeeriumi vastutusalas, ja sotsiaalteenuste süsteemi, mida juhib töö- ja sotsiaalasjade ministeerium.

Rahastamine

Sotsiaalkindlustussüsteemi ja töötushüvitisi rahastatakse töötajate ja tööandjate sissemaksetest. Tervishoiusüsteemi rahastatakse sissemaksetest ja üldistest maksudest. Pereküvitisi ja sotsiaalabi rahastatakse maksudest.

II peatükk. Tervishoid

Teie õigused tervishoiuteenustele

Kõikidel Tšehhi Vabariigi alalistel elanikel, selles asuva registrijärgse asukohaga ettevõtete töötajatel ja Tšehhi õiguse alusel tegutsevatel füüsilisest isikust ettevõtjatel on kohustuslik tervisekindlustus ning õigus riiklikele tervishoiuteenustele.

Mida hüvitised hõlmavad?

Kindlustatutel on õigus vabalt valida esmaste tervishoiuteenuste arst, kellel on nende kindlustusseltsiga leping. Kindlustatud võivad vahetada arsti iga 3 kuu tagant. Patsient saab valida tervishoiuteenuse osutaja vabalt.

Üldarsti, eriarsti või hambaarsti visiiditasu on meditsiinilise läbivaatuse korral 30 Tšehhi krooni (1,16 eurot). Erakorralise arstiabiteenuse korral on arsti visiiditasu 90 Tšehhi krooni (3,49 eurot). Haiglas viibimise eest tuleb maksta tasu (institutsionaalne hooldus ja üldine balneoloogiline hooldus). Tasu on 100 Tšehhi krooni (2,88 eurot) päevas.

Mitu isikute kategooriat on seaduskohastest tasudest vabastatud, eelkõige järgmised:

- lastekodude elanikud;
- hooldusperre võetud lapsed;
- puudega inimeste kodude või vanadekodude elanikud, kui nende minimaalne sissetuleku jääk (vastavalt muudele sätetele) on alla 800 Tšehhi krooni (alla 31 euro);
- isikud, kellele on kohus määranud ennetava ravi;
- isikud, kelle toimetulekuraskused on tõendatud;
- isikud, keda peab ravima nakkushaiguse tõttu.

Tasusid kohaldatakse ka ennetava läbivaatuse, valitud isikutele (sh rasedad) osutatavate ambulatoorsete tervishoiuteenuste, hemodialüüsi, laboratoorse või diagnostilise kontrolli, vereülekandearsti läbivaatuse või kuni 18-aastaste laste suhtes.

Ambulatoorsete tervishoiuteenuste tasud hõlmavad omaosalust ravimite ja meditsiiniseadmete eest tasumisel. Iga retsepti eest on ette nähtud seaduskohane tasu 30 Tšehhi krooni (1,16 eurot). Erandid nendest tasudest on samad kui ülalpool kirjeldatud erandid.

Hambaraviteenused hüvitatakse vastavalt erihinnakirjale ning patsient ise kulusid ei kannab, välja arvatud juhul, kui seaduses on sätestatud teisiti.

Tervishoiuteenuste osutamine

Patsientidele antakse vahetu ja piiranguteta juurdepääs tervishoiuteenustele. Ainus piirang kehtib juhtudel, kus patsiendid soovivad, et muu kui vältimatu abi kataks riiklik tervisekindlustus: teenuseosutajal peab olema isiku tervisekindlustusseltsiga

leping. Pärast üldarsti või eriarsti suunamist võib patsient lepingujärgse haigla vabalt valida.

III peatükk. Rahalised haigushüvitised

Teie õigused rahalistele haigushüvitistele

Ravikindlustus kuulub nende palgatöötajate sotsiaalkindlustuse kohustuslikku skeemi, kes saavad sissetulekupõhiseid hüvitisi. Füüsilisest isikust ettevõtjate korral on selles kindlustusskeemis kindlustamine vabatahtlik.

Töötajatel, kes teenivad kuus alla 2000 Tšehhi krooni (alla 78 euro) või kes töötavad kuus vähem kui 14 järjestikust kalendripäeva, ei ole kindlustuse sõlmimise kohustust. Palgatöötajate ravikindlustusskeemis on ette nähtud 4 liiki hüvitisi:

- haigushüvitis;
- pereliikme hoolduse hüvitis;
- raseduse ja sünnituse kompenseeriv hüvitis;
- rasedus- ja sünnitushüvitis.

Füüsilisest isikust ettevõtjate haiguskindlustus on vabatahtlik. Selle raames antakse haigushüvitust ning rasedus- ja sünnitushüvitist (vt [IV peatükk](#)).

Haigushüvitist makstakse vastavalt taotleja arsti tõendatud töövõimetusele alates haiguse 22. kalendripäevast. Haiguse 4.–21. kalendripäeval maksavad iga haiguse tõttu puudunud tööpäeva eest palgahüvitist tööandjad. Hüvitise saamiseks ei nõuta teatud aja vältel töötamist või kindlustatud olemist (st töö- ja kvalifikatsiooniperiood puudub). Hüvitisele õiguse saamiseks peavad füüsilisest isikust ettevõtjad, kes on kindlustatud vabatahtlikult ja kes on valinud tasutavate haiguskindlustusmaksete summa, olema liitunud füüsilisest isikust ettevõtjate ravikindlustusskeemiga vähemalt 3 kuud enne ajutise töövõimetuse teket.

Pereliikme hoolduse hüvitis tagab rahalise toetuse töötajatele, kes hoolitsevad haige lapse või täiskasvanud pereliikme eest. Et saada õigust hüvitisele, peab haige pereliige kuuluma töötaja leibkonda (v.a alla 10-aastane laps), taotleja peab olema ainus isik, kes saab hooldada, ja peab puuduma võimalus paigutada haige haiglaravile.

Mida hüvitised hõlmavad?

Antavate hüvitiste summa põhineb võrdlussummal (hindamisalus), mis on arvutatud viimase 12 kuu brutosissetuleku järgi, mis on arvestatud ümber päeva sissetulekuks ja mida võetakse arvesse nii:

- kuni 825 Tšehhi krooni (32 eurot): 90%;
- 825–1237 Tšehhi krooni (32–48 eurot): 60%;
- 1237–2474 Tšehhi krooni (48–96 eurot): 30%;
- sissetulekut üle 2474 Tšehhi krooni (üle 96 euro) arvesse ei võeta.

Haigushüvitised arvutatakse päevase võrdlussumma järgi nii:

- pereliikme hoolduse hüvitis: 60% arvutuse aluseks olevast päevasissetulekust;
- haigushüvitis: alates 15. kalendripäevast 60% arvutuse aluseks olevast päevasissetulekust.

Haigushüvitisi makstakse kalendripäeva kohta. Neid makstakse kuni 380 päeva jooksul alates töövõimetuse algusest, kuid mitte töövõimetuse kestusest kauem või pärast täieliku või osalise invaliidsuse määramist.

Vanaduspensionäridele ja III astme invaliidsuspensiooni saajatele makstakse haigushüvitisi kogu töövõimetuse kestel, kui töövõimetus on tingitud kutsehaigusest või tööõnnetusest. Hüvitisi võidakse maksta kuni 70 kalendripäeva kalendriaastas või 70 päeva, kui töövõimetus kestab läbi kahe kalendriaasta kestel. Päevane võrdlussumma arvutatakse keskmise brutopalga alusel.

Pereliikme hoolduse hüvitisi makstakse kuni 9 esimest kalendripäeva või kuni 16 kalendripäeva, kui töötaja elab üksi ning peab hoolitsema lapse eest, kes on vanuse poolest veel koolikohustuslik ja oleks vastasel juhul üksi.

Rahaliste haigushüvitiste taotlemine

Haigushüvitiste taotlemiseks tuleb esitada alates 1. haiguspäevast arstitõend. Palgatöötajad esitavad taotluse tööandja kaudu ning füüsilisest isikust ettevõtjad oma piirkonna sotsiaalkindlustusküsimustega tegeleva haldusüksuse vahendusel.

Igal palgatöötajal, kelle tööleping on lõppenud, kuid kes on veel kindlustusega kaetud, on õigus hüvitistele. Töötaja on kindlustusega kaetud 7 päeva jooksul pärast töösuhte lõppemist. Kui palgatöötaja töötas vähem aega kui eelmisel töökohal, kestab kindlustusega kaetus üksnes tegelikult töötatud päevade arvu.

IV peatükk. Vanemahüvitised

Teie õigused vanemahüvitistele

Peale sünnituseelse ja -järgse hoolduse, mille hulka kuulub tasuta sünnitamine ja haiglaravi, pakub sotsiaalkindlustussüsteem ka rahalisi vanemahüvitisi.

Rasedus- ja sünnitushüvitise saamiseks peavad töötajad olema tasunud haiguskindlustusmaksid sünnitusele eelneva 2 aasta jooksul vähemalt 270 kalendripäeva. Füüsilisest isikust ettevõtjad peavad olema maksnud ravikindlustusmaksid ja olnud kaetud füüsilisest isikust ettevõtjate ravikindlustusskeemiga sünnitusele eelneva 1 aasta jooksul vähemalt 180 päeva.

Raseduse ja sünnituse kompenseerivat hüvitist makstakse rasedale töötajale või sünnitanule kuni 9 kuud pärast sünnitust, kui ta viidi raseduse tõttu üle väiksema töötasuga tööle.

Mida hüvitised hõlmavad?

Rasedus- ja sünnitushüvitis on 70% võrdlussummast.

Hüvitist makstakse kuni 28 nädalat või 37 nädalat mitmike sünni korral ja juhul, kui sünnitanu hoolitseb neist vähemalt 2 eest, või vallaliste, lesestunud, lahutatud või mis tahes muul olulisel põhjusel üksikutele naistele või partnerist eraldi elavatele naistele. Hüvitisi makstakse kuni 22 nädalat, 31 nädalat või erandkorras kuni lapse 8-kuuseks saamiseni, kui hüvitiste saaja nõustub lapse eest alaliselt hoolitsema pädeva asutuse otsuse alusel või kui ta nõustub hoolitsema lapse eest, kelle ema on surnud või kelle isa abikaasal ei ole tervise tõttu lubatud või kes ei suuda nimetatud põhjustel lapse eest hoolitseda ning kes ei saa rahalisi rasedus- ja sünnitushüvitisi.

Raseduse ja sünnituse kompenseeriva hüvitise suurus on keskmise päevasissetuleku, millele töötajal oleks olnud õigus enne uuele kohale üleviimist, ja uuele kohale üleviimise järel makstava tegeliku päevapalga vahe.

Keskmine päevasissetulek arvutatakse kuu brutosissetuleku järgi nii:

- kuni 825 Tšehhi krooni (32 eurot): 100%;
- 825–1237 Tšehhi krooni (32–48 eurot): 60%;
- 1237–2474 Tšehhi krooni (48–96 eurot): 30%;
- sissetulekut üle 2474 Tšehhi krooni (üle 96 euro) arvesse ei võeta.

Raseduse ja sünnituse kompenseerivat hüvitist makstakse maksimaalselt seni, kuni naine läheb rasedus- ja sünnituspuhkusele, ning pärast nimetatud puhkust maksimaalselt kuni 9. sünnitusjärgse kuu lõpuni. Kui naise töösuhe lõppes raseduse ajal, on kindlustusega kaetuse aeg alati 6 kuud. Sama kehtib füüsilisest isikust ettevõtjate kohta.

Vanemahüvitiste taotlemine

Rasedus- ja sünnitushüvitise taotlemiseks on vaja rasedust kinnitavat arstitõendit. Naised, kes soovivad last kasvatamiseks lapsendada, peavad esitama rasedus- ja sünnitushüvitiste saamiseks kirjaliku taotluse.

V peatükk. Invaliidsushüvitised

Teie õigused invaliidsushüvitistele

Olemas on 3 invaliidsusastet: III astme invaliidsuse korral on võime tegelda mis tahes majandustegevusega vähenenud vähemalt 70% võrra, II astme korral 50–69% võrra ja I astme korral 35–49% võrra. I astme invaliidsus on väikseim töövõime kaotuse määr, mis annab õiguse hüvitisele.

Hüvitise saamiseks vajalik minimaalne kindlustusperiood sõltub vanusest, millal invaliidsus avaldub:

- alla 20 a: piisab vähem kui 1 kindlustusaastast;
- 20–22 a: 1 aasta;
- 22–24 a: 2 aastat;
- 24–26 a: 3 aastat;
- 26–28 a: 4 aastat;
- 28–38 a: 5 aastat;
- üle 38 a: 5 aastat viimase 10 aasta jooksul või 10 aastat viimase 20 aasta jooksul.

Kui kindlustatu on 28–38-aastane, hinnatakse minimaalset kindlustusaastate arvu 10-aastase võrdlusperioodi vältel enne invaliidsuse tekkimist. Kui kindlustatu on üle 38-aastane, on võrdlusperiood 10 või 20 aastat (vt eespool).

Neile, kelle puue ilmnes enne 18 aasta vanust, makstakse III astme invaliidsuspensiooni (lapsest saadik puudega isikud).

Mida hüvitised hõlmavad?

Hüvitisi makstakse ajavahemikul invaliidsuse ilmnemisest tervenemiseni või 65-aastaseks saamiseni. Kui puudega isik jõuab pensioniikka, võib ta taotleda vanaduspensiooni, mida makstakse juhul, kui selle summa on suurem.

Hüvitise suurus sõltub keskmisest palgast ja kindlustusperioodist. Kõik pensionid koosnevad kahest osast: kindlasummalisest igakuisest osast 2230 Tšehhi krooni (87 eurot) ning sissetulekuga seotud osast, mille arvutamisel lähtutakse isiklikust arvestusalusest ja kindlustusmaksete tasumise aastatest. Sissetulekuga seotud osa on vähemalt 770 Tšehhi krooni (30 eurot). Isiklik arvestusalus põhineb invaliidsusele eelnevate aastate keskmisel brutosissetulekul. Võrdlusperiood oli esialgu 10 aastat, aga seda pikendatakse igal aastal 1 aasta võrra, kuni selle pikkus on kokku 30 kalendriaastat. Praegu hõlmab võrdlusperiood alates 1985. aastast saadud kogu sissetulekut.

Eri pensione arvutatakse erinevat viisi. III astme invaliidsuspensiooni korral võetakse arvesse 1,5%, II astme korral 0,75% ja I astme korral 0,5% isiklikust arvestusalusest kindlustusaasta kohta. Lapsest saadik puudega inimeste korral võetakse arvesse 45% iga-aastasest üldisest arvestusalusest, mis arvutatakse vastavalt riigi keskmisele kuupalgale, millele kohaldatakse samu mahaarvamisi kui isiklikule arvestusalusele pensioni maksmisele eelneva aasta kohta. Sama arvutusviisi kasutatakse ka nende

isikute korral, kellel on vähemalt 15 kindlustusaastat (v.a tinglikud asendavad kindlustusperioodid), kelle pension oleks vastasel korral väiksem.

Erijuhtumid

Üldiselt arvestatakse pensionidele mitteosamakselisi perioode järgmistel juhtudel:

- täisõppeajaga keskkooliõpilastele ja üliõpilastele enne 1. jaanuari 2010. toimunud õpingute aja eest (kuni 6 aastat pärast 18-aastaseks saamist);
- tööhõivebüroos registreeritud töötajatele perioodide eest, mil nad said töötushüvitist (kuni 3 aastat üle 55-aastaste ja kuni 1 aasta alla 55-aastaste korral);
- tööhõivekoolitusel osalevatele vähenenud töövõimega isikutele;
- kaitseväe- või tsiviilteenistuses olijatele;
- isikutele, kes hoolitsevad kuni 4-aastase lapse eest (kuni 10-aastase lapse eest, kui lapsel on erihooldust vajav raske pikaajaline puue);
- isikutele, kes hoolitsevad puudega inimese eest;
- III astme invaliidsuspensiooni saajatele kuni pensionieani.

Isikud, kes võivad taotleda mitut pensioni:

- vanadus- ja invaliidsuspensiooni: nad võivad saada vaid üht pensioni (seda, mis on suurem);
- vanaduspensiooni, mis tahes astme invaliidsuspensiooni ja lese- või orvupensiooni: nad saavad suuremast pensionist kogu summa ning teisest pensionist pool.

Perehüvitisi tohib saada samal ajal kui invaliidsuspensioone. Töötushüvitisi tohib saada samal ajal kui I ja II astme invaliidsuspensiooni. Invaliidsuspensiooni ja töötasu samaaegset saamist piiratud ei ole.

Rehabilitatsioon ja ümberõpe

Rehabilitatsiooni ja ümberõpet rakendatakse vastavalt tervishoiu õigusaktidele. Need võivad olla ennetavad meditsiinilised läbivaatused, eriravi (sanatooriumis), ambulatoorne ravi sanatooriumis, eriravi saamise vautšerid, kohustuslik eriravi või taastusravi vastavalt eriarsti soovitudele.

Hooldustoetust makstakse ka isikutele, kes hoolitsevad iga päev, isiklikult ja korrapäraselt pereliikme või kolmanda isiku eest, kes on osaliselt, suures osas või täielikult invaliid. Seda makstakse sotsiaallabiskeemi alusel.

Invaliidsushüvitiste taotlemine

Patsiendi töövõimetusastme otsustab Tšehhi sotsiaalkindlustusameti määratud arst.

VI peatükk. Vanaduspensionid ja -hüvitised

Teie õigused vanadushüvitistele

Kui pensioni taotleja on juba 5 aastat vanem meeste ametlikust pensionieast, on minimaalne kindlustusmaksete periood 17 aastat. Pensionieas pensionile jäämiseks nõutakse vähemalt 28-aastast kindlustusperioodi, kui taotleja on jõudnud pensioniikka 2012. aastal. Nõutud minimaalset kindlustusperioodi pikendatakse järjepidevalt 35 aastani 2018. aastal ja edasi. Meeste ja naiste ametlik pensioniiga on erinev – meeste pensioniiga on 62 aastat ja 4 kuud, naiste pensioniiga sõltub üles kasvatatud laste arvust:

- lapsi ei ole: 60 aastat ja 8 kuud;
- 1 laps: 59 aastat ja 8 kuud;
- 2 last: 58 aastat ja 8 kuud;
- 3 või 4 last: 57 aastat ja 8 kuud;
- vähemalt 5 last: 56 aastat ja 8 kuud.

Järk-järgult tõstetakse meeste pensioniiga igal aastal 2 kuu ja naiste oma 4 kuu võrra, kuni see on meestel ja 1 lapsega või lasteta naistel 65 aastat ning vähemalt 2 lapsega naistel 62–64 aastat.

Mida hüvitised hõlmavad?

Summad

Pension suure määravad palk ja kindlustusperiood. Pension arvutatakse järgmise kahe elemendi järgi: kindel igakuine põhisumma 2230 Tšehhi krooni (87 eurot), millele lisandub sissetulekuga seotud protsent, mis arvutatakse isikliku arvestusaluse ja kindlustusmaksete aastatest järgi (1,5% isiklikust arvestusalusest kindlustusaasta kohta). Sissetulekuga seotud osa on vähemalt 770 Tšehhi krooni (30 eurot) kuus.

Isiklik arvestusalus põhineb pensionile jäämisele eelnevate aastate keskmisel brutosissetulekul. Võrdlusperiood oli esialgu 10 aastat, aga seda pikendatakse igal aastal 1 aasta võrra, kuni selle pikkus on kokku 30 kalendriaastat. Praegu hõlmab võrdlusperiood alates 1985. aastast saadud kogu sissetulekut. Kõiki arvesse võetavaid sissetulekuid indekseeritakse keskmise palga suhtes. Isiklik arvestusalus arvutatakse nimetatud brutosissetulekute järgi:

- kuni 11 000 Tšehhi krooni (427 eurot): võetakse arvesse 100%;
- 11 000– 28 200 Tšehhi krooni (427–1095 eurot): võetakse arvesse 30%;
- üle 28 200 Tšehhi krooni (üle 1095 euro): võetakse arvesse 10%.

Kohandamine

Pensionisummat kohandatakse korrapäraselt igal aastal, võttes täies ulatuses arvesse hinnatõusu (eelneva aasta juulile eelneva 12 kuu jooksul) ning vähemalt 1/3 reaalsest palgatõusust (eelmise aasta 1. jaanuarile eelneva 12 kuu jooksul).

Pensione võib kohandada valitsuse dekreediga, et õiguslikku menetlust kiirendada ning et pensionide suurus oleks pidevalt vastavuses hindade ja palkade arenguga. Samuti kohandatakse korrapäraselt isikliku arvestusaluse alammääri, et säilitada olemasolevate ja hiljuti määratud pensionide ning pensionide ja palkade suhet. Sissetulekupiiranguid ei ole, mis tahes sissetulek on lubatud.

Ennetähtaegne ja edasilükatud vanaduspension

Sissetulekuga seotud pensionisummat vähendatakse 0,9% võrra iga (ka mittetäieliku) 90-päevase ajavahemiku kohta enne tavalist pensioniiga, kui pensionile jäädakse kuni 720 päeva enne tavalist pensioniiga, ja 1,5% iga 90-päevase ajavahemiku kohta sellest varem kuni 3 aastat enne tavalist pensioniiga.

Pensionit käsitletakse edasilükatud pensionina, kui pensionile jäädakse vähemalt 90 päeva pärast tavalist pensioniiga. Iga töötatud 90 päeva kohta, mille vältel vanaduspensionile jäämise taotlust edasi lükatakse, suurendatakse arvestusalust 1,5% võrra.

Nii kaua, kui pensionieas kindlustatu töötab ja saab vaid poole pensionist, suurendatakse tema pensioni ligikaudu 1,5% iga 180 kalendripäeva kohta või 0,4% iga 360 päeva kohta, kui kindlustatu töötab ja saab täispensioni.

Vanadushüvitiste taotlemine

Tšehhi Vabariigis on kohustuslik sotsiaalkindlustusskeem, mida rahastatakse tööandjate ja palgatöötajate kindlustusmaksetest ning mis tagab palgaga seotud hüvitised sõltuvalt kindlustusperioodi kestusest. Üldiselt makstakse pensione sotsiaalkindlustussüsteemi kaudu. Sotsiaalkindlustussüsteemist makstakse kindlustusperioodi sissetulekutega seotud hüvitisi. Süsteemiga liitumine on kohustuslik töötajatele ja nendega samastatud rühmadele (nt keskkooliõpilased või üliõpilased, kelle õpingud toimusid enne 1. jaanuari 2010, töötutele, laste või puudega inimeste eest hoolitsejatele ja kaitseväeteenistuses olijatele) ning füüsilisest isikust ettevõtjatele. Pensionikindlustusseaduses loetletud isikud peavad tegema kindlustusskeemi sissemaksed, kui nad vastavad seaduses sätestatud tingimustele. Enamik inimesi liitub kindlustusega seaduse kohaselt, ilma et nad peaksid sõlmima lepingut. Erandid kehtivad isikute osas, kes isiklikult hoolitsevad alla 10-aastase ülalpeetava ja I–IV taseme hooldusvajadusega lapse eest või vanema, II–IV hooldusvajadusega ülalpeetava eest, kui nad elavad samas leibkonnas (lähisugulase korral leibkonnatingimus puudub). Sellisel juhul võivad inimesed pensioniskeemiga liituda, esitades hooldusperioodi hindamise taotluse pärast hooldusperioodi või selle ajal seoses mis tahes liiki pensioni taotlemisega. Taotlused peab esitama hooldaja ajalise elukohta piirkonna sotsiaalkindlustusametile.

Füüsilisest isikust ettevõtjad

Füüsilisest isikust ettevõtjad peavad teatama selle piirkonna sotsiaalkindlustusametile, kus on nende alaline elukoht (või kui neil ei ole Tšehhi Vabariigis alalist elukohta, siis selle piirkonna sotsiaalkindlustusametile, kus nad tegutsevad füüsilisest isikust ettevõtjana), et nad on alustanud või taasalustanud tegevust füüsilisest isikust ettevõtjana või koostööd kolmanda füüsilisest isikust ettevõtjaga või nad on lõpetanud tegevuse füüsilisest isikust ettevõtjana enne selle kuu 8. kuupäeva, millal toimus teatatav sündmus.

Vabatahtlik kindlustus

Üle 18-aastased võivad tasuda pensionikindlustusse sisse makseid vabatahtlikult, kui nad on esitanud kindlustusele avalduse, mis käsitleb ajavahemikku, millal

- nad on end registreerinud töötajateks, kellel ei ole õigust töötushüvitistele, kui ajavahemik ületab seaduses sätestatud 3 aastat;
- nad õpivad keskkoolis, kõrgkoolis või ülikoolis, v.a enne 1. jaanuari 2010 toimunud õpingute esimesed 6 aastat pärast 18-aastaseks saamist, mille jaoks on eraldi seadus;
- nad viibivad välisriigis Tšehhi Vabariigi diplomaatilises teenistuses töötava isiku abikaasana;
- nad teevad tasustatavat tööd välismaal;
- nad töötavad vabatahtlikuna lepingu alusel, mis on lähetusorganisatsiooniga sõlmitud vastavalt vabatahtlikku töö seadusele.

Kolmel esimesel eespool nimetatud juhul võib kindlustusmaksete tasumise avalduse esitada ja kindlustusmakseid tasuda millal tahes enne pensionitaotluse esitamist. Isikud, kes teevad tasustatavat tööd välisriigis või läbivad kaitseväeteenistust, võivad kindlustusmakseid tasuda tagasiulatuvalt kuni 2 aasta eest enne kindlustusega liitumise taotluse esitamist.

Kõik teised üle 18-aastased võivad pensionikindlustusse sisse makseid teha vabatahtlikult. Nad võivad tagasiulatuvalt siiski maksta üksnes 1 aasta eest enne kindlustusega liitumise taotluse esitamist. Kokku võib nii koguda kuni 10 aastat pensionikindlustust. Taotlused peab esitama taotleja alalise elukoha piirkonna sotsiaalkindlustusametile. Pensionikindlustus hõlmab järgmisi pensione:

- vanaduspension;
- invaliidsuspension;
- lesepension ja orvupension.

VII peatükk. Toitjakaotushüvitised

Teie õigused toitjakaotushüvitistele

Toitjakaotuspensionidele on õigus leskedel ja orbudel. Toitjakaotuspensioni õiguse saamise tingimused on täidetud, kui surnud kindlustatu sai vanaduspensioni või invaliidsuspensioni või kui tal oli neile pensionidele õigus või kui ta suri tööõnnetuse või kutsehaiguse tagajärjel. Orbudel on õigus toitjakaotushüvitisele, kui surnud vanem täitis vähemalt poole invaliidsuspensioni saamiseks vajalikest aastatest (s.t 2 aastat ja 6 kuud viimase 10 aasta jooksul või 5 aastat viimase 20 aasta jooksul). Lisaks peavad nad olema ülalpeetavad ja nooremad kui 26 aastat, kui nad jätkavad õpinguid kõrgkoolis või kutseõppeasutuses.

Mida hüvitised hõlmavad?

Summad

Lesepension:

- põhisumma: kindlasummaline hüvitis 2230 Tšehhi krooni (87 eurot) kuus;
- sissetulekupõhine osa: 50% sissetulekupõhisest osast, millele surnud kindlustatul oli või oleks olnud õigus.

Taasabiellumise korral lesepensioni maksmine lõpetatakse ning makstakse ühekordne summa, mille suurus on 12 igakuist pensionisummat.

Orvupension:

- põhisumma: kindlasummaline hüvitis 2230 Tšehhi krooni (87 eurot) kuus;
- sissetulekupõhine osa:
  - ühe vanema surma korral: 40% sissetulekupõhisest osast, millele surnud kindlustatul oli või oleks olnud õigus;
  - mõlemad vanemad kaotanud lapsed: 40% kummagi vanema pensioni sissetulekupõhisest osast.

Miinimumpension:

- põhisumma: kindlasummaline hüvitis 2230 Tšehhi krooni (87 eurot) kuus;
- sissetulekupõhine osa:
  - lesk: 385 Tšehhi krooni (15 eurot) kuus;
  - orvud: 308 Tšehhi krooni (12 eurot) kuus.

Lesepension määratakse alati 1 aastaks alates abikaasa surmakuupäevast. See säilib ka hiljem, kui lesk

- on jõudnud pensioniikka;
- on vähem kui 4 aastat noorem kui meeste pensioniiga;
- on III invaliidsusastmega;
- hoolitseb ülalpeetava lapse eest; või
- hoolitseb lapse või surnud abikaasa vanema eest, kes elab samas leibkonnas ja kellel on II–IV taseme hooldusvajadus.

Toitjakaotushüvitiste taotlemine

Taotlused peab esitama taotleja alalise elukoha piirkonna sotsiaalkindlustusametile.

VIII peatükk. Tööõnnetuste ja kutsehaiguste hüvitised

Teie õigused tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitistele

Igale tööandjale, kellel on vähemalt 1 palgatöötaja, kehtib seaduse järgi tööandja vastutus kahju korral, mida palgatöötajale võib põhjustada tööõnnetus või kutsehaigus. Selle kindlustusega on ette nähtud mitmeid hüvitisi eranditult kõikidele töötajatele ja nende pereliikmetele, samuti teatud teistele erirühmadele (nt pensionärid ja üliõpilased). Kõik ettevõtted ja organisatsioonid peavad maksma kohustuslikke kindlustusmaksid, et kindlustada oma töötajad vigastus-, haigus- või surmariski vastu, mis tulenevad nende tööülesannete täitmisest või on nendega otseselt seotud. Kutsehaiguste korral kohaldatakse ettevõtetele segasüsteemi, mis on välja töötatud kutsehaiguste loetelu alusel. Teatud elukutsete ja keskkonnanriskide kohta on tööstushügieeni pädev asutus kindlaks määranud kokkupuute piirnormid. Hüvitiste taotlemiseks ei ole sätestatud ohtlike tingimustega, kemikaalidega või müraga kokkupuute miinimumperioodi.

Mida hüvitised hõlmavad?

Ajutine töövõimetus

Ajutise töövõimetus korral võivad töötajad arsti vabalt valida, välja arvatud ettevõtte enda tervisekeskuses osutatava ennetava ravi korral. Ravikulud (seadusega sätestatud nn adekvaatsed kulud) tasub tööandja. Hüvitise maksmise aeg ei ole piiratud. Töövõimetus tuleneva sissetuleku kaotuse hüvitist makstakse kuni 65-aastaseks saamiseni. Tööandja vastutus tekkinud kahju korral on piiramatult, kui ta ei ole osaliselt või täielikult vastutusest vabastatud. Hüvitatakse palgatöötajale enne tööõnnetust või kutsehaiguse ilmnemist makstud palga ja haigushüvitiste vahe.

Alaline töövõimetus

Alalise töövõimetus korral tuvastab Tšehhi sotsiaalkindlustusameti määratud eriarst patsiendi töövõimetusastme. Kui töövõime on vähenenud 66% võrra, on isikul täielik invaliidsus. Osalise invaliidsuse korral on töövõime vähenenud 33%. (Neil juhtudel saab isik invaliidsuspensiooni.)

Pensioni arvutamisel lähtutakse töövõimetusel eelneva 3 kuu keskmisest brutopalgast. Hüvitis tagab, et kindlustatu sissetulek jääb pärast õnnetust või haigust samale tasemele, kui oli tema keskmine sissetulek enne seda, ning võtab arvesse mis tahes invaliidsushüvitisi, mida õnnetuse või haiguse tõttu makstakse. Tööandja maksab kõnealust hüvitist igal kuul kuni selle kalendrikuu lõpuni, millal hüvitise saaja saab 65-aastaseks. Ülalpeetavatele või hooldajate eest ei ole pensionilisa ette nähtud. Pensioni võib liita uue töötasuga, sest sissetuleku kaotuse hüvitis määratakse kindlaks vastavalt sissetuleku suurusele pärast tööõnnetust. Samuti on võib seda pensioni liita muude pensionidega.

Muud hüvitised

Kahjustuste ja vähenenud sotsiaalsete võimaluste kompensatsioon arvutatakse punktisüsteemi alusel vastavalt arsti hinnangule.

Ainelise kahju kompensatsiooni makstakse mis tahes tööõnnetuse või kutsehaiguse põhjustatud mis tahes kahju korral, mida eelpool kirjeldatud hüvitis ei kata (nt võimetus teha majapidamistöid, millest tuleneb vajadus tasulise abi järele).

Raviga seonduvate adekvaatsete kulude kompensatsiooni makstakse isikule, kes tasus ravi eest ise.

Eritöökodade ja eritöökohtadega antakse tööle juurdepääs neile, kellel ei ole võimalik pääseda tavalisele tööturule. Eritöökodade töötajatest on 60% vähenenud töövõimega isikud. Eritöökohtadel ei ole vähenenud töövõimega isikute osakaal nii suur, kuid töökoht on kohandatud ühe või mitme puudega isiku vajadustele vastavaks; samuti võib see hõlmata kodus töötavaid puudega isikuid. Neid programme rahastab tööandja, puudega isiku või nende esindusorgani taotluse korral riiklik tööhõiveamet.

Ümberõpet haldavad üldiselt riiklikud tööhõivetalitused, kes katavad koolituskulud, ning kui koolitus toimub elukohast kaugel, siis ka toitlustus-, majutus- ja sõidukulud. Koolitusprogrammid kestavad tavaliselt kuni 3 kuud.

Tööandjad on kohustatud kohandama töökoha puudega töötajate vajadustele vastavaks ning pakkuma neile kutsekoolitust. Kõik tööandjad, kellel on üle 20 töötaja, on kohustatud hoidma vähemalt 4,5% töökohtadest puudega inimestele ning veel 0,5% oluliselt vähenenud töövõimega isikutele. Kohalikud tööhõivebürood abistavad puudega isikuid neile sobiva töökoha leidmisel. Nendes büroodes töötavad spetsialiseerunud konsultandid, kes on tööandjatega otsekontaktis.

Hüvitised surma korral

Isiku surma korral:

- hoolduskulude kompensatsioon, mida makstakse pereliikmetele, kes olid surnud kindlustatu ülalpeetavad või kelle eest ta oli kohustatud hoolitsema;
- ühekordsed kindlasummalised hüvitised surnud isiku pereliikmetele on järgmised:
  - lesk: 240 000 Tšehhi krooni (9317 eurot);
  - orb (ülalpeetav laps): 240 000 Tšehhi krooni (9317 eurot);
  - surnud isiku vanem/vanemad (samas leibkonnas): 240 000 Tšehhi krooni (9317 eurot);
  - kollektiivlepingutes või tööandja siseeeskirjades võidakse sätestada suuremad summad;
- kui perel ei ole muud sissetulekut, hüvitatakse kuni 50% (või 80%) töötaja keskmisest kuupalgast;
- ülalpeetavate elamiskulude hüvitamine: surnud isiku kvalifikatsiooniperioodi või lese vanuse, tööhõiveseisundi jms tingimused puuduvad;
- matusekulude hüvitamine nende eest maksnud isikule: summast arvestatakse maha kõikidele ülalpeetavatele Tšehhi riiklikust sotsiaalabisüsteemist makstav kohustuslik matusehüvitis;
- orbudel on õigus toitjakaotuspensionile.

Matusetoetus on 5000 Tšehhi krooni (194 eurot). Seda makstakse isikule, kes korraldab selle isiku matused, kes oma surmapäeval elas alaliselt Tšehhi Vabariigis ja kellel oli ülalpeetav laps. Matusetoetust makstakse riikliku sotsiaalabisüsteemi raames.

Tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitiste taotlemine

Hüvitise maksmise eest vastutab organisatsioon, kus palgatöötaja enne haigestumist viimati töötas. Avalduse esitamiseks on sätestatud tähtajad, mis algavad mis tahes sümptomite esmasest ilmumisest.

IX peatükk. Pereküsitised

Teie õigused peretoetustele

Lapsetoetus

Lapsetoetus (*přídavek na dítě*) on maksutulust rahastatav universaalne skeem, mis tagab sissetulekuga seotud toetused kõikidele kodanikele, kelle lapsed elavad Tšehhi Vabariigis.

Abikõlblikud on kõik lapsed, kes elavad Tšehhi Vabariigis alaliselt. Toetust võib maksta koolikohustusliku ea lõpuni (üldiselt 15-aastaseks saamiseni), kuid seda võib pikendada 26-aastaseks saamiseni, kui laps jätkab õpinguid kõrgkoolis või kutseõppeasutuses või ei saa raske terviseseisundi tõttu töötada ega oasleda kutseõppes. Õigus lapsetoetusele piirdub peredega, kelle sissetulek on väiksem kui 2,4-kordne perekonna elatusmiinimum (*životní minimum*).

Vanematoetus

Vanematoetus (*rodičovský příspěvek*) on ette nähtud vanematele, kes hoolitsevad täisajaga ja isiklikult väikelapse eest. See on üldine süsteem, mida rahastatakse maksudest ja mis tagab kindlasummalise hüvitise kõikidele Tšehhi õiguse alusel tegutsevatele või Tšehhis elavatele isikutele, kelle lapsed elavad Tšehhi Vabariigis. Vanematel on õigus vanematoetusele, kui nad hoolitsevad isiklikult täisajaga ja korrapäraselt pere noorima lapse eest.

Sünnitoetus

Sünnitoetus on ühekordne hüvitis väikese sissetulekuga peredele, et aidata neil katta esimese lapse sünniga seotud kulud. Perel on õigus saada sünnitoetust, kui pere sissetulek sünnile eelneval kalendriaastal on väiksem kui 2,4-kordne pere elatusmiinimum.

Muud hüvitised

Muud peretoetused on näiteks järgmised:

- hoolduspere lapse toetus;
- hooldusvanemate toetus;
- hoolduseperes kasvatamise toetus;
- mootorsõidukitoetus.

Mida hüvitised hõlmavad?

Lapsetoetus

Lapsetoetus on kindlasummaline toetus vastavalt lapse vanusele:

- alla 6-aastased lapsed: 500 Tšehhi krooni (19 eurot);
- 6–15-aastased lapsed: 610 Tšehhi krooni (24 eurot);
- 15–26-aastased lapsed: 700 Tšehhi krooni (27 eurot).

Vanematoetus

Vanematoetust saadakse kuni kogusumma 220 000 Tšehhi krooni (8541 euro) välja maksmiseni maksimaalselt lapse 4. sünnipäevani.

Eeldusel, et vähemalt ühel lapsevanemal on ravikindlustus, võib lapsevanem valida vanematoetuse summa (teatud piirides) ning seega toetusperioodi.

Vanematoetuse suurus arvutatakse, kasutades haigushüvitise arvutuse aluseks olevat päevasissetulekut.

Toetus ei võta arvesse sissetulekuid; vanem võib tööd teha ilma vanematoetuse õiguse kaotamiseta. Siiski peab vanem tagama, et lapse eest hoolitseb sel ajal teine täiskasvanu.

Sünnitoetus

Sünnitoetus on 13 000 Tšehhi krooni (505 eurot) esimese elusana sündinud lapse puhul. Kaksikute (või muude mitmike) korral on toetus 19 000 Tšehhi krooni (757 eurot).

Peretoetuste taotlemine

Peretoetusi annavad piirkondlikud tööhõivebürood ja nende esindused.

X peatükk. Töötus

Teie õigused töötushüvitistele

Tšehhi sotsiaalkindlustusskeemis on ette nähtud sissetulekuga proportsionaalsed töötushüvitised kuni 5 kuuks (8 kuuks 50–55-aastaste ja 11 kuuks üle 55-aastaste korral). Hüvitist võivad saada kõik Tšehhi Vabariigi ja Euroopa Liidu kodanikud, kui nad vastavad järgmistele tingimustele:

- hüvitise saajad ei tohi töötada ega õppida;
- nad peavad end piirkondlikus tööhõiveametis registreerima töötajana ning nad ei tohi vastata vanadushüvitiste saamise tingimustele;
- neil peab olema 2 viimase aasta jooksul vähemalt 12-kuuline põhipensionikindlustus, mis on saadud palgatööst või muust töötamisest (või töö asendusperioodina, nt lapse eest hoolitsemiseks).

Kui töötaja ei järgi teatud tingimusi (peamiselt piirkondliku tööhõiveasutustega koostöö osas), kustutatakse ta tööhõiveasutuse registrist. Töötajaks võib registreerida uuesti 6 kuu pärast. Samuti peab registrist kustutatut tagasi maksma kõik alusetult makstud hüvitised.

Kuni töötaja saab koondamishüvitist, töötushüvitist ei maksta. Kui koondushüvitis lõpeb (nt pärast 3 kuud), hakatakse maksma töötushüvitist.

Liidetavus

Töötushüvitist saab liita peretoetuste, toimetulekutoetuste (*dávky pomoci v hmotné nouzi*) ja puudega isikute sotsiaalabitoetustega. Töötushüvitist ei saa liita töötasuga.

Taotlejad võivad olla lühiajalises töösuhtes (kuni 3 kuud), kui nad nõustuvad tööga, mis ei ole sobiv, arvestades taotleja kvalifikatsiooni ja kogemusi ning kohustust teha sissemaksleid pensionikindlustussüsteemi.

Mida hüvitised hõlmavad?

Töötushüvitiste suurust määravad varasem palk ja töötusperioodi kestus. Töötushüvitisi arvutatakse eelmise 3 kuu keskmisest netokuupalga järgi. Kui isik on täitnud varasema tööhõive tingimused tööhõive asendusperioodide abil või ei suuda tõendada igakuise keskmise netosissetuleku suurust või kui seda suurust ei ole võimalik hinnata, kehtib tema suhtes teistsugune võrdlussumma, st riiklikud keskmised sissetulekud ajavahemikus alates taotluse esitamisele eelnenud kalendriaasta I–III kvartalini.

Töötushüvitise suurus väheneb aja jooksul:

- 1. ja 2. kuul 65% võrdlussummast;
- 3. ja 4. kuul 50% võrdlussummast;
- ülejäänud toetusperioodil 45% võrdlussummast;
- ümberõppe ajal 60% võrdlussummast;

- 45% võrdlussummast kogu toetusperioodi vältel, kui isik lahkus töölt omal soovil või kokkuleppel tööandjaga.

Töötushüvitise ülemmäär on 0,58-kordne (ümberõppe ajal 0,65-kordne) riiklik keskmine töötasu taotluse esitamisele eelnenud kalendriaasta I–III kvartalini.

Töötushüvitiste taotlemine

Taotlejad peavad end tööhõivetalituses registreerima tööotsijana, taotlema töötushüvitist ja vastama kõikidele ettenähtud tingimustele.

XI peatükk. Toimetulekutoetused

Teie õigused toimetulekutoetustele

Toimetulekutoetus

Toimetulekutoetusi makstakse toimetulekutoetuste süsteemist (*Systém pomoci v hmotné nouzi*, SAMN). Süsteem on suunatud ebapiisava sissetulekuga inimestele ning selle eesmärk on tagada põhilised elamis- ja eluasemevajadused. Põhitingimus on väike sissetulek ja väga väike võimalus suurendada seda omal jõul (töö, kinnisvara ja muud hüvitised). Toimetulekusüsteemi alusel antavate hüvitiste maksmisel võetakse arvesse sissetulekuid.

Mida hüvitised hõlmavad?

Toimetulekutoetus

Selle süsteemi alusel makstakse kolme liiki toetusi:

- Toimetulekutoetus (*příspěvek na živobytí*) on hüvitis, mida antakse isikule või perele, kel puudub põhivajaduste (v.a eluasemega seotud vajadused) katmiseks piisav sissetulek. See on isiku või perekonna toimetulekusumma ja selle isiku või perekonna sissetuleku vahe, millest lahutatakse mõistlikud eluasemekulud (mõistlikud eluasemekulud on kulud, mis on isiku või pere sissetulekust kuni 30% (Prahas kuni 35%)). Toimetulekusumma määratakse iga juhtumi puhul eraldi, arvestades isiku või perekonna sissetulekut, jõupingutusi ja võimalusi.
- Eluasemekulude lisatoetus (*doplatek na bydlení*) on hüvitis, mida antakse isikule või perele, kel puudub põhjendatud eluasemekulude katmiseks piisav sissetulek. See arvutatakse põhjendatud eluasemekulude ja toimetulekusumma vahe järgi. Põhjendatud eluasemekulud hõlmavad üüri, eluasemeteenuseid ja elektrikulusid.
- Erakorraline viivitamatu abi (*mimořádná okamžitá pomoc*) on ühekordne hüvitis, mida makstakse seaduses määratletud ebakindlas olukorras olevatele isikutele. Hüvitise suurus oleneb olukorrast, mille lahendamiseks see on ette nähtud.

Toimetulekutoetuste taotlemine

Toimetulekutoetus

Sotsiaalabi korraldatakse kesktasandil, kuid hüvitisi maksavad piirkondlikud tööhõivebürood ja nende esindused samadel tingimustel kogu riigis. Tööhõivebüroo esindused hindavad puudust kannatava isiku olukorda isiku enda taotlusel. Hüvitise määramine otsustatakse selle järel, kui esitatud on ettenähtud vormis avaldus hüvitise saamiseks.

Tahe töötada on peamine tingimus, et isikut käsitataks materiaalses raskustes oleva isikuna. Hüvitise saajad, välja arvatud juhul, kui nad on töösuhtes või sellega sarnases suhtes, peavad

- registreerima end tööhõivebüroos tööotsijana;
- aktiivselt tööd otsima;
- võtma vastu mis tahes töökoha (ka lühiajalise või vähem tasustatava töökoha);
- osalema aktiivselt tööhõivepoliitika programmide, ühiskondlikest töödest, avalikust teenistusest jne.

Teatud isikute korral ei kohaldata töötamise nõuet vanuse, tervises seisundi või perekonna olukorra tõttu (nt 68-aastased ja vanemad, pensionärid, puudega inimesed, väikelaste eest hoolitsevad isikud, hooldusest sõltuvate isikute hooldajad, ülalpeetavad lapsed ja ajutise haigusega inimesed).

Hüvitiste andmisele eelneb sotsiaaltöö üksikisikute või peredega. Sotsiaalsed uuringud ja koduviisid on toimetulekutoetuse süsteemi raames hindamise lahutamatu osa.

XII peatükk. Pikaajaline hooldus

Teie õigused pikaajalisele hooldusele

Pikaajalise hoolduse sihtrühm on eakad, puudega inimesed ja krooniliste haigustega inimesed, kes ei saa enda eest piisavalt hästi hoolitseda ning kes on ei ole piisavalt iseseisvad (põhiliste argitoimingute kriteeriumid: abi seoses kodutööde, toidu valmistamise, poes käimise, transpordi, sotsiaalsete tegevustega jne); see hõlmab ka neid, kes vajavad rohkem hooldust (põhiliste argitoimingute kriteeriumid: isiklik hügieen, riietumine, söömine, voodisse minek, voodist tõusmine, toolile istumine, toolilt tõusmine, kõndimine ja orienteerumine lähiümbruses) jne.

Mida hüvitised hõlmavad?

Institutsioonilised teenused hõlmavad sotsiaalhooldust (abi enda eest hoolitsemisega seotud tegevustes) ja tervishoiuteenuseid (hooldusabi), mida osutatakse pikaajalise hoolduse raames. Mitteametlikud hooldajad (pereliikmed, sõbrad ja teised vabatahtlikud) aitavad kaasa hoolduse pakkumisel ülalpeetava isiku kodus.

Sotsiaalhooldusteenuste peamine hüvitis on hooldustoetus, mis hüvitist makstakse hooldusest sõltuvatele isikutele, et tagada vajalik hooldus või vajalikud teenused. Hooldustoetuse suurus oleneb hüvitisesaaja vanusest (kas alla 18-aastane või vanem) ja hooldusvajadusest (mil määral suudab ta toime tulla põhiliste argitoimingutega), jäädes vahemikku 800–12 000 Tšehhi krooni (31–466 eurot) kuus. Teenuse kasutajad maksavad hoolduse eest riigilt saadavate hooldustoetuste abil.

Hooldust vajav isik ei saa valida mitterahaliste hüvitiste ja rahaliste hüvitiste vahel, kuid ta saab valida, kas maksab rahalise hüvitise (hooldustoetuse) eest elukutselistele või mitteametlikele hooldajatele.

Pikaajalise hoolduse taotlemine

Pikaajalist hooldust ei taga eriline terviksüsteem, vaid see kuulub osaliselt tervishoiusüsteemi, mis on tervishoiuministeeriumi vastutusallas, ja sotsiaalteenuste süsteemi, mida juhib töö- ja sotsiaalasjade ministeerium.

Sotsiaalteenuste süsteemis hindavad hooldustoetuse saamise õigusega isikute hooldusvajadust piirkondliku tööhõivebüroo sotsiaaltöötaja (seoses sotsiaalse abivajadusega) ja arst (seoses abivajadusega tervise tõttu). Kui ülalpeetav saab 18-aastaseks, kui arstliku arvamuse kehtivus lõpeb või kui tervises seisund muutub, korraldatakse uus hindamine.

Hooldust vajavaid isikuid hooldavad elukutselised teenuseosutajad kas hooldusasutustes või kodus mitteametlike hooldajate osalusel (eelkõige kodukeskkonnas).

Lisa. Asutuste kontaktandmed ja veebilehed

Mitut Euroopa Liidu riiki käsitlevate sotsiaalkindlustusküsimuste korral võite otsida kontaktasutust Euroopa Komisjoni hallatavast sotsiaalkindlustusasutuste kataloogist, mis on aadressil <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Tööhõive- ja sotsiaalministeerium
Ministerstvo Práce a Sociálních Věcí
Na Poricním pravu 1
128 01 Praha 2
E-post posta@mpsv.cz
<http://www.mpsv.cz>

Tööhõive- ja sotsiaalministeeriumi tööturu osakond
Ministerstvo Práce a Sociálních Věcí, sekce trhu práce
Na Poricním pravu 1
128 01 Praha 2
E-post posta@mpsv.cz, ssz@mpsv.cz
<http://www.mpsv.cz>

Tšehhi sotsiaalkindlustusamet
Česká Správa Sociálního Zabezpečení
Krizova 25
225 08 Praha 5
E-post posta@cssz.cz
<http://www.cssz.cz>

Tervishoiuministeerium
Ministerstvo Zdravotnictví
Palackeho namesti 4
128 00 Praha 2
E-post verejnost@mzcr.cz
<http://www.mzcr.cz>

Rahvusvaheliste hüvitiste keskus
Centrum mezistátních úhrad
nám. W. Churchilla 2
113 59 Praha 3
E-post info@cmu.cz
<http://www.cmu.cz>

Tšehhi Vabariigi tööhõiveameti peadirektoraat
Úřad práce České republiky- Generální ředitelství
Karlovo náměstí 1
128 01 Praha 2
E-post: posta@uradprace.cz
<http://Portal.mpsv.cz/upcr>